

Проф. др Ненад Глумбић,
редовни професор
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Београд
Универзитет у Београду
nenadglumbic@gmail.com

ИНКЛУЗИВНА СПЕЦИЈАЛНА ЕДУКАЦИЈА

Недовољно упућеном читаоцу синтагма „инклузивна специјална едукација“ може се чинити као оксиморон (спајање речи супротног значења). До оваквог закључка долазимо само онда када специјалну едукацију искључиво вежемо за тзв. специјалне школе. Треба, међутим, имати у виду да се специјална едукација односи на пружање посебне образовне подршке деци са тешкоћама у развоју, без обзира на то где се реализује њихов образовни процес. Према томе, ако се деци са тешкоћама у развоју обезбеђује подршка специјалног едукатора (дефектолога¹) у редовном систему школовања, такав систем подршке можемо означити као инклузивну специјалну едукацију.

Наведена синтагма искоришћена је и у раду финских ауторки (Takala, Pirttimaa, Törmänen) објављеном 2009. године у *British Journal of Special Education*. Ове ауторке наводе да је у Финској око 22% деце примало услуге специјалних едукатора у извесном временском периоду. Према њиховим мишљењу, континуирана подршка специјалних едукатора један је од важних чинилаца којима се објашњава изузетан успех финске деце на ПИСА тестовима. Ова тврдња је базирана на резултатима истраживања, публикованим у раду „Успех кроз специјалну едукацију – лекције из образовне реформе у Финској“ (Kivirauma, Ruoho, 2007). Да ли смо схватили ове лекције, да ли смо их научили или бар прочитали?

Судећи према постојећим законским актима и подзаконским прописима, као што су *Закон о основама система образовања и васпитања* и *Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету и ученику*, очекује нас поправни испит. Под условом, наравно, да ученик схвати да је оцењен негативном оценом.

У овом тренутку, наставни кадар на свим нивоима, од вртића до средње школе, јасно препознаје потребу за специјалним едукатором, али је, услед неадекватне правне регулативе, тешко артикулише. С друге стране, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

¹ Иако је промењен назив Дефектолошког факултета у постојећој номенклатури занимања не постоји категорија „специјални едукатор“. У овом тексту ће се ипак користити наведена синтагма као синоним за занимање дефектолога.

(ФАСПЕР) у акредитаваним наставним програмима има садржаје који се директно односе на област инклузивног образовања, укључујући и методологију израде индивидуалних образовних програма, моделе пружање подршке и бројне методике, како појединих наставних предмета, тако и оне које се специфично односе на поједине сметње и тешкоће у развоју. Темељно изучавање сметњи аутистичког спектра и специфичних сметњи у учењу на нивоу основних, дипломских и докторских академских студија, такође је једна од специфичности ФАСПЕР-а. Како је могуће да законодавац не препознаје ни кадровске ресурсе, ни реалне проблеме са којима се школе суочавају?

Аутор овог чланка имао је прилике да се на престижним иностраним универзитетима и на међународним конгресима сусретне са многим истраживачима у области аутизма, а да при томе, ниједан од њих није себе називао експертом. Оно што се не може наћи у иностранству, имамо у Србији. Само је ваљда код нас могуће бити експерт за аутизам без иједног написаног рада у рецензираном научном часопису. Само се код нас може на конгресу о потребама деце са аутизмом причати о инклузији Рома. Само код нас ефекте инклузивног образовања процењују особе без елементарног познавања методологије научног истраживања.

А да смо учили на време могли смо да сазнамо да специјални едукатор у редовној основној школи може да ради непосредно са децом, спровођењем индивидуалних третмана или индивидуалног подучавања. Ово је од изузетног значаја за децу са специфичним сметњама у учењу, као и за децу са бихејвиоралним поремећајима. Подучавање се може реализовати и у мањим групама, као и у форми тзв. котичинга, када наставу реализују најмање два наставника са истим степеном одговорности и обавеза у планирању, реализацији и евалуацији наставног процеса. Осим тога, у сарадњи са психологом и педагогом, специјални едукатор може да ради на пружању консултантских услуга разредним старешинама и предметним наставницима; да сарађује са родитељима и сервисима за пружање подршке; да се бави пословима планирања, израде индивидуалних образовних планова, адаптацијом програма, проценом едукативних потенцијала и евалуацијом постигнутих резултата.

У Великој Британији постоји координатор за специјалне образовне потребе који има одговорност идентификације, процене, надгледања и координације, као и припреме индивидуалних образовних програма и пружања дидактичко-методичких упутстава наставном особљу. У Финској наведене послове обавља специјални едукатор. С обзиром на широк спектар предвиђених активности, свака школа запошљава по једног специјалног

едукатора. Изузетак су школе у руралним и слабо насељеним областима које ангажују патронажне специјалне едукаторе.

Нереално је у овом тренутку очекивати да би се наведени систем у потпуности могао применити и у Србији. Први велики корак ка том моделу, без додатних финансијских улагања, било би повезивање тзв. специјалних школа са редовним системом школовања, при чему би већ запослени специјални едукатори били ангажовани на пружању консултантских и свих других услуга редовним школама. У пракси се ово већ сада дешава, али је ангажовање специјалних едукатора често волонтерско.

Докле год се не оствари право деце са сметњама и тешкоћама у развоју на адекватну подршку, не може се говорити о инклузивном образовању у правом смислу те речи. Упркос жељама одговорних, за пружање адекватне подршке није довољна само добро воља и едукација путем похађања семинара. Адекватну подршку може да пружи само темељно образовани стручњак. Што пре то схватимо, имаћемо више шанси да се припремимо за поправни испит. Надамо се, без већих последица по децу на којој систем већ годинама проверава своју (не)ефикасност.

Литература:

1. Kivirauma, J. & Ruoho, K. (2007) 'Excellence through special education? Lessons from the Finnish School Reform', *International Review of Education*, 53 (3), 283–302.
2. Takala, M., Pirttimaa, R., Törmänen M. (2009). Inclusive special education: the role of special education teachers in Finland. *British Journal of Special Education*, 36(3), 162-172.